

السلامة للجميع

تقسیم‌بندی علوم از منظر فلاسفه معاش و اخوان الصفا

تأليف

مهدی امیری

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: امیری، مهدی، ۱۳۴۸-
عنوان و نام پدیدآور	: تقسیم‌بندی علوم از منظر فلاسفه مشاء و اخوان‌الصفا/ تألیف مهدی امیری،
مشخصات نشر	: تهران: سنجش و دانش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۰ص.
شابک	: 978-622-05-1151-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: رده‌بندی علوم
موضوع	: Classification of sciences
رده بندی کنگ	: Q1V7
رده بندی دیویی	: ۵۰۱/۲
شماره کتابشناسی	: ۷۲۸ ۶۱

عنوان: تقسیم‌بندی علوم از منظر فلاسفه مشاء و اخوان‌الصفا

تألیف: مهدی امیری

ناشر: سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۹

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹-۱۱۵۱-۰۵-۶۲۲-۹۷۸

نشانی: میدان انقلاب، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پلاک ۱۲۶.

تلفن: ۰۲۱۶۱۳۶

«کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد»

سنجش و دانش

www.sanjesh.ir

sanjeshodanesh@iran.ir

قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

ISBN 978-622-05-1151-9

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۶	پیشگفتار
---	----------

فصل اول

۷	کلیات مباحث و مفاهیم کتاب
۸	مقدمه
۱۲	مفروضات
۱۲	تعریف مفاهیم و اصطلاحات
۱۳	روش پرداختن به موضوع

فصل دوم

۱۴	تقسیم علوم
۱۵	طرح بحث
۱۷	پیشینه مطلب
۱۸	جایگاه علوم و تقسیم آن از منظر ارسطو
۴۵	جهان بینی ارسطو در تقسیم علوم و ویژگی آن
۴۷	پیشینه بحث تقسیم‌بندی علوم از منظر فارابی
۴۹	جایگاه علوم و تقسیم آن از منظر فارابی
۶۸	مقایسه تقسیم‌بندی فارابی با ارسطو
۷۰	جایگاه علوم و تقسیم آن از منظر اخوان الصفا
۸۵	مقایسه تقسیم‌بندی اخوان الصفا با ارسطو و فارابی
۸۷	جایگاه علوم و تقسیم آن از منظر ابن سینا
۹۹	تقسیم‌بندی ابن سینا در مقایسه با ارسطو، فارابی و اخوان الصفا
۱۰۱	جمع‌بندی

فصل سوم

۱۰۵	ملاک تقسیم‌بندی علوم
۱۰۶	طرح بحث

۱۰۸	ملاک تقسیم علوم از دیدگاه ارسطو
۱۱۲	جایگاه منطق نزد ارسطو
۱۱۵	جایگاه علم النفس نزد ارسطو
۱۱۶	ملاک تقسیم علوم از دیدگاه فارابی
۱۲۱	ملاک تقسیم علوم از دیدگاه اخوان الصفا
۱۲۳	جایگاه منطق نزد اخوان الصفا
۱۲۳	جایگاه اخلاق در میان اخوان الصفا
۱۲۴	جایگاه نفس نزد اخوان الصفا
۱۲۵	ملاک تقسیم علوم از دیدگاه ابن سینا
۱۳۱	جایگاه منطق نزد ابن سینا
۱۳۳	جایگاه علم النفس نزد ابن سینا
۱۳۵	دیدگاه نهایی مؤلف
۱۴۲	منابع و مآخذ
۱۴۳	منابع فارسی
۱۴۷	منابع عربی
۱۵۰	منابع انگلیسی

ارسطو نخستین کسی بود که مطلق دانش را مورد تقسیم قرار داد و براساس ملاک غایت آن‌ها را به سه دسته، علوم نظری، عملی و تولیدی تقسیم کرد و پس از آن بر مبنای موضوع به تقسیم هریک از این علوم پرداخت. اما فارابی برخلاف ارسطو رشته‌های علمی را تقسیم کرد و علوم را براساس سودمندی، به دو بخش علوم ابزاری که علومی نافع می‌باشند و علوم غیرابزاری تقسیم کرد، که علوم ابزاری شامل زبان و منطق، و علوم غیرابزاری شامل علوم نظری و عملی می‌باشد. اخوان الصفا نیز هم‌چون ارسطو مطلق دانش را مورد تقسیم قرار دادند، آنان در ابتدا علوم را به دو دسته صنایع علمی و صنایع عملی تقسیم می‌کنند، که صنایع عملی شامل حقاری و نجاری و غیره می‌شود. اما صنایع علمی به سه دسته، علوم ریاضی، علوم شرعی و علوم فلسفی تقسیم می‌شوند. چون علوم فلسفی شامل چهار قسم، ریاضیات، طبیعیات، الهیات و منطقیات می‌شود. در تقسیم‌بندی اخوان الصفا جایگاه نفس، سیاست، منطق و اخلاق متفاوت‌تر از جایگاه این مسائل نزد حکمای مشایخ است و ملاک آنان در تقسیم علوم بیشتر حول محور غایت علوم می‌باشد. اما ابن‌سینا در تقسیم علوم نوع رویکرد دارد: ابتدا رویکرد ارسطویی که در آن به تبعیت از ارسطو به تقسیم علوم پرداخته با این تفاوت که وی تنها علوم فلسفی را تقسیم می‌کند. رویکرد دوم ابن‌سینا دیدگاه شخصی اوست. این دیدگاه در تقسیم ابتکاری خویش همانند فارابی دست به تقسیم رشته‌های علمی می‌زند و براساس آن علوم را به دو دسته علوم حکمی و غیرحکمی تقسیم می‌کند. بدین صورت او امور عامه را از الهیات بالمعنی الاخص تفکیک می‌نماید. ابن‌سینا در حکمت عملی نیز صناعت شارعه را وارد نمود و به این صورت تقسیمی رباعی در هر دو قسم حکمت نظری و عملی انجام می‌دهد. ابن‌سینا علاوه بر دو ملاک غایت و موضوع، علوم را از حیث دوام و کارایی نیز تقسیم کند، بنابراین می‌کوشد تا با ارائه تقسیم‌بندی جدیدی تا حدی از مشکلات نظرات پیشینیان بکاهد و علوم بسیاری را در تقسیم خویش بگنجانند.